

نگاهی نوین به تقسیم‌بندی داستان‌های واقعی در ادبیات کودکان و نوجوانان

دکتر مرتضی کوی¹

چکیده

کتاب «گذری در ادبیات کودکان» از جمله کتاب‌هایی است که مفاهیم پایه در ادبیات کودکان و نوجوانان را به گونه‌ای جامع مورد بررسی قرار داده است. این کتاب حداقل پنج بار تجدید چاپ شده و چارچوب کتابی را به نام «ادبیات کودکان: ویژگی‌ها و جنبه‌ها» نیز تشکیل داده که در سال 1374 برای نخستین بار چاپ شد و تا سال 1382 به چاپ ششم نیز رسیده است. نوشته زیر در پی طرح این پرسش است که آیا تقسیم‌بندی مورد استفاده برای داستان‌های واقعی در کتاب «گذری در ادبیات کودکان» و به دنبال آن، در کتاب «ادبیات کودکان و نوجوانان، ویژگی‌ها و جنبه‌ها» به اندازه لازم، دقیق هست و اگر نیست چه تقسیم‌بندی دیگری بهتر است جایگزین آن شود. به همین منظور، نخست گروه‌های موضوعی بررسی می‌گردند و آن‌گاه، طبقه‌بندی نوینی برای گروه‌بندی داستان‌های واقعی پیشنهاد می‌شود.

کلیدواژه‌ها: ادبیات کودکان و نوجوانان، داستان‌های واقعی، رده‌بندی

مقدمه

کتاب «گذری در ادبیات کودکان» (ایمن (آهی)، خمارلو (میرهادی)، و دولت‌آبادی، 1352) از جمله کتاب‌هایی است که مفاهیم پایه در ادبیات کودکان و نوجوانان را به گونه‌ای جامع مورد بررسی قرار داده است. این کتاب حداقل پنج بار تجدید چاپ شده و چارچوب کتابی را به نام «ادبیات کودکان: ویژگی‌ها و جنبه‌ها» (حجازی (فراهانی)، 1374) نیز تشکیل داده که در سال 1374 برای نخستین بار به چاپ رسید و اکنون به چاپ ششم (1382) نیز رسیده است. بخش‌هایی از کتاب «گذری در ادبیات کودکان» در آثار جدیدتر نیز دیده می‌شوند. به نظر می‌رسد که هر دو کتاب در زمان خود، متن درسی درس «مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان» یا دروس مشابه را تشکیل می‌داده‌اند. کتاب دوم، حداقل به این دلیل که کتاب اول دیگر در بازار موجود نیست، بیشتر از آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. رسیدن کتاب دوم به چاپ ششم نیز نشان از میزان استقبال دارد که کتاب با آن روبه‌رو بوده.

یکی از فصل‌های هر دو کتاب، فصلی است که در آن، انواع ادبیات کودکان و نوجوانان مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این فصل، بخشی به «داستان‌های واقعی» اختصاص داده شده که در هر دو کتاب، درباره اهمیت آن چنین آمده:

«داستان واقعی داستانی است که گرچه اغلب مخلوق تخیل زنده و بیدار نویسنده است ولی در اجزای

۱. دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز

مشکله آن و در سیر ماجرا چیزی وجود ندارد که وقوع آن را غیرممکن سازد. نویسنده از زندگی و ماجراهای گوناگون آن الهام می‌گیرد و داستانی می‌آفریند که گرچه ممکن است عیناً اتفاق نیفتاده باشد ولی بدون شک امکان وقوع آن بسیار است. اطفال از سنین خردی با این داستان‌ها آشنا می‌شوند زیرا کودکان قبل از سنین دبستان بجز دنیایی که می‌بینند چیز دیگری را نمی‌شناسند و هرچه در آن هست برای آنان جالب توجه است. به همین دلیل اولین داستان‌هایی که برای آنان گفته می‌شود بهتر است دربارهٔ واقعیات زندگی و محیط آنان باشد. گرچه در حدود هشت، نه سالگی اغلب خردسالان به افسانه‌ها دل می‌بندند ولی بعد خیلی زود، بار دیگر به داستان‌های واقعی رو می‌آورند و این بار برای همیشه به آن وفادار می‌مانند» (حجازی (فراهانی)، 1374 ص. 134-135).

در کتاب «گذری در ادبیات کودکان» دربارهٔ تقسیم‌بندی داستان‌ها نوشته شده که: «داستان‌ها که نوع وسیعی از ادبیات کودکان و نوجوانان هستند، خود از لحاظ موضوع و طریقهٔ پروراندن آن به چند دسته تقسیم می‌شوند و شناختن دقیق هر یک از آن‌ها برای کسانی که وظیفه‌دار راهنمایی نوباوگان هستند بسیار ضروری است» (ص. 59-60). از عبارت بالا این نکته برداشت می‌شود که شناختن دقیق هر یک از انواع داستان‌های مورد استفاده برای کودکان و نوجوانان ضروری است. در ادامهٔ این بررسی در کتاب «گذری در ادبیات کودکان»، داستان‌ها نخست به دو گروه «داستان‌های واقعی» و «افسانه‌ها» تقسیم و سپس، هر یک به انواع مختلفی طبقه‌بندی می‌شوند. آن چه که در زیر می‌آید در پی طرح این پرسش است که آیا تقسیم‌بندی مورد استفاده در کتاب «گذری در ادبیات کودکان» و به دنبال آن، در کتاب «ادبیات کودکان و نوجوانان، ویژگی‌ها و جنبه‌ها» آن گونه که باید، دقیق است، و اگر نیست چه تقسیم‌بندی دیگری بهتر است جایگزین آن شود؟ به همین منظور، نخست گروه‌های موضوعی ارائه‌شده در دو کتاب با استفاده از تعاریفی که در دو کتاب داده شده، معرفی می‌گردند و سپس، میزان همپوشانی احتمالی این گروه‌های موضوعی بررسی و آنگاه طبقه‌بندی نوینی برای گروه‌بندی داستان‌های واقعی پیشنهاد می‌شود.

اما پیش از انجام این عمل، ذکر یک نکته ضروری به نظر می‌رسد. درس «مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان» درسی است که عمدتاً هم با ادبیات و هم با روانشناسی کودک و نوجوان سروکار دارد. ضمن این که از حوزه‌های دیگر مانند نقاشی، صفحه‌پردازی و غیره نیز بی‌نیاز نیست. این دو حوزه، مشمول همان دشواری می‌شوند که در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی وجود دارد؛ یعنی تعریف‌ناپذیری مفاهیم. همان گونه که در ادبیات نمی‌توان تفاوت میان مثلاً حماسه و اسطوره را بطور دقیق نشان داد یا در روانشناسی، تفاوت میان برخی مفاهیم چندان روشن نیست، در درس «مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان» نیز نمی‌توان تفاوتی دقیق میان مثلاً یک داستان ماجراجویی و یک داستان تاریخی نشان داد. اصولاً هنگامی که دربارهٔ داستان‌های واقعی مبتنی بر وقایع تاریخی گذشته یا شخصیت‌های معروف تاریخی صحبت می‌شود، نمی‌توان بسادگی پرسید که کدام شخصیت مشهور است و کدام نیست. معیارهای تعیین شهرت یک شخصیت کدام‌اند؟ یا حتی می‌توان از این پیشتر هم رفت و پرسید کدام رخداد یا شخصیت از چه زمانی به تاریخ می‌پیوندد؟ اصولاً تاریخ که نمایندهٔ گذشته است از چه زمانی شروع می‌شود؟ آیا رخدادی که دیروز به وقوع پیوسته، رخدادی تاریخی است؟ هنگامی که دربارهٔ یک داستان ماجراجویی گفته می‌شود داستانی است که ماجراجویی پرنشیب و فراز در آن جریان دارد، بسادگی می‌توان پرسید که سرعت ماجرا چه اندازه باید باشد تا یک داستان تاریخی، ماجراجویی قلمداد شود. هنگامی که گفته می‌شود داستان ماجراجویی می‌تواند زمینهٔ تاریخی داشته باشد و سپس داستان‌های تاریخی به عنوان نوعی دیگر از داستان‌های واقعی مطرح می‌شوند، این پرسش پیش می‌آید که تفاوت دقیق میان یک داستان ماجراجویی تاریخی و یک داستان تاریخی در چیست. آن چه که

در زیر می‌آید با توجه به این نکات است و در این جا تلاش می‌شود با عنایت به این دشواری، طبقه‌بندی دقیقتری از داستان‌های واقعی ارائه شود.

انواع داستان‌های واقعی

داستان‌هایی از صحنه‌های مختلف زندگی اطفال

«در داستان‌ها حوادث زندگی بچه‌ها به صورت جالبی نقل می‌شوند، مانند به دنیا آمدن خواهر یا برادری تازه، یا گم شدن طفلی هنگام گردش، یا چشم و هم‌چشمی اطفال با یکدیگر، یا ماجرای رفاقت‌های اطفال یک محله و غیره... این داستان‌ها وقتی که درباره مشکلات و مسائل زندگی روزمره بچه‌ها هستند بطور غیرمستقیم به قدرت خواننده در برخورد با انواع مسائل در زندگی واقعی می‌افزایند». مشاهده می‌شود آن چه که در این داستان‌ها مورد توجه است حوادث یا به عبارتی، ماجرا است.

داستان‌های حیوانی

«حیوانات در صحنه داستان‌های واقعی بازیگران ماهر و محبوبی هستند. در این داستان‌ها حیوانات احساسات انسانی ندارند و به زبان ما سخن نمی‌گویند. در داستان‌های واقعی حیوانی، زندگی سگ به عنوان یک سگ تربیت شده یا نشده، در طبیعت و در تماس با انسان نقل می‌شود. نویسنده قدم به قدم به دنیای قهرمان‌ها می‌رود و هرچه را قابل اتفاق افتادن است، بازگو می‌کند. درباره اینکه این حیوانات چه فکر می‌کنند یا با هم چه می‌گویند کلمه‌ای صحبت نمی‌شود، زیرا در آن صورت کتاب از شکل خود که داستان واقعی است خارج می‌شود». اگر این تعریف پذیرفته شوند، ملاحظه می‌شود که در این گونه داستان‌ها اگر چه ماجرا مهم است، اما آن چه این گروه از داستان‌ها را از گروه پیشین جدا می‌سازد شخصیت حیوانی قهرمان داستان است.

داستان‌های ماجراجویی

«این دسته، داستان‌هایی هستند که در آن‌ها ماجراجویی تند و پرنشیب و فراز نقل می‌شود. داستانی که هنگام خواندن آن ضربان قلب طفل و نوجوان سرعت بیشتری پیدا می‌کند... داستان‌های ماجراجویی نمی‌توانند زمینه تاریخی داشته باشند... در این گونه داستان‌ها از تاریخ فقط به عنوان زمینه استفاده شده است، به این معنی که داستان اگرچه ساخته و پرداخته ذهن نویسنده است، ولی در زمان و مکان معین و شناخته شده‌ای روی می‌دهد... داستان‌های پلیسی نیز نوعی از داستان‌های ماجراجویی واقعی هستند». آنچه از تعریف فوق برمی‌آید سرعت ماجرا در این گونه داستان‌های واقعی از سرعت داستان‌های واقعی دیگر بیشتر است، اما این سرعت را چگونه می‌توان اندازه گرفت تا بتوان یک داستان ماجراجویی تاریخی را از یک داستان واقعی تاریخی تشخیص داد؟- این پرسشی در خور تعمق است. از سوی دیگر، با توجه به این که در دو گروه پیشین نیز ماجرا نقش مهمی داشت، تشخیص تفاوت میان این گروه از داستان‌ها با داستان‌هایی از زندگی روزمره اطفال یا داستان‌های حیوانی، کار چندان ساده‌ای نیست. تنها می‌توان اشاره کرد که در داستان‌های حیوانی، شخصیت (های) اصلی، حیوان است (هستند).

داستان‌های تاریخی

«این دسته داستان‌هایی هستند واقعی که در آن‌ها شخصیت‌های شناخته شده تاریخی و وقایع بزرگ و مهم گذشته نقش اصلی را ایفا می‌کنند. بدیهی است که در این گونه داستان‌ها شخصیت‌ها و وقایع غیرحقیقی نیز زیاد به کار گرفته می‌شوند، ولی چنان ماهرانه و با دقت که خواننده به تخیلی بودن آن‌ها به ندرت پی می‌برد». در کتاب «ادبیات کودکان و نوجوانان: ویژگی‌ها و جنبه‌ها» درباره داستان واقعی تاریخی این گونه نوشته شده: «داستان‌های تاریخی دو نوع‌اند: ممکن است نویسنده، خود، داستان را طرح کند و شخصیت‌ها را

بسازد، یا اینکه از موضوع‌ها و شخصیت‌های واقعی تاریخی در داستان استفاده کند. در نوع اول نویسنده جایی را در تاریخ برای حوادث خود پیدا می‌کند و البته در این مورد هدف او فقط خلق داستانی است پرماجرا که در گذشته اتفاق افتاده است» (حجازی (فراهانی)، 1374، ص. 139). به این ترتیب، دو گروه داستان واقعی تاریخی می‌توان تشخیص داد: داستان‌هایی که در آن‌ها، شخصیت‌های شناخته‌شده تاریخی نقش اصلی را بازی می‌کنند، و داستان‌هایی که در آن‌ها، وقایع بزرگ و مهم گذشته، نقش دارند. در این جا اگر بپذیریم که تفاوتی میان این دو گروه از داستان‌ها وجود دارد و فراموش کنیم که شخصیت‌های شناخته‌شده تاریخی معمولاً به این دلیل شناخته‌شده انگاشته می‌شوند که یا خود، ماجرای را به وجود می‌آورند یا در آن ماجرا نقش دارند، باز هم ناچاریم اذعان کنیم که حداقل در یکی از این گروه‌ها، یعنی گروهی که در آن، وقایع بزرگ و مهم گذشته نقش اصلی را ایفا می‌کنند، ماجرا نقش دارد. نکته دیگری که در تعاریف فوق از داستان واقعی تاریخی مشاهده می‌شود تفاوت میان یک داستان واقعی ماجرای تاریخی و یک داستان واقعی تاریخی از نظر سرعت پیشروی ماجرا است. اما در تعریف فوق از داستان تاریخی، در کتاب «ادبیات کودکان و نوجوانان: ویژگی‌ها و جنبه‌ها» قصد نویسنده داستان تاریخی، خلق داستانی پرماجرا نیز عنوان شده است. پرسشی که در این جا مطرح می‌شود این است که آیا براساس تفاوتی میان یک داستان ماجرای تاریخی و یک داستان تاریخی وجود دارد؟

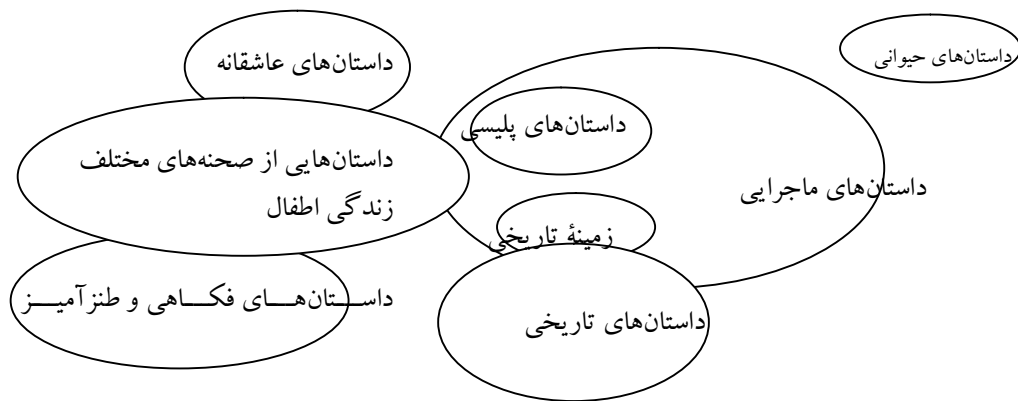
داستان‌های فکاهی و طنزآمیز

«این داستان‌ها مسائل زندگی روزمره را با دیدی خاص و با شوخ‌طبعی مورد بحث قرار می‌دهند... داستان‌های فکاهی خوب به اطفال و نوآموزان یاد می‌دهند که از خفیف کردن و زجر دادن و مسخره کردن دیگران لذت نبرند و به آن‌ها نخندند. بلکه خنده آن‌ها بیشتر به موقعیت‌ها و حوادثی باشد که خنده‌دار است». به این ترتیب مشاهده می‌شود که در این نوع داستان‌ها نیز موقعیت‌ها و حوادث یا به عبارتی، ماجرا مهم است؛ اما نگرش خاصی نیز مطرح است که با آن، ماجرا مورد بررسی قرار می‌گیرد.

داستان‌های عاشقانه

«داستان‌های عاشقانه واقعی خوب، داستان‌هایی هستند که بدون پرداختن به صحنه‌های عشق‌بازی شهوت‌انگیز، که در زندگی نوجوان بسیار کمیاب است، به وصف احساس بین پسر و دختر جوان می‌پردازد [می‌پردازند] و از دوستی آن‌ها و جنبه‌های مثبت این دوستی صحبت می‌کند [می‌کنند]... پایان داستان عاشقانه خوب برای نوجوانان بندرت به ازدواج یا مرگ می‌کشد، بلکه سیری طبیعی پیدا می‌کند. مثلاً سفر یا تمام شدن تابستان یا تغییر منزل، به احساس پایان می‌بخشد و فقط خاطره‌ای باقی می‌گذارد که در تربیت عاطفی فرد، نقش غنی‌کننده و سازنده [ای] دارد». در این نوع داستان‌ها نیز، ماجرا، اگر عامل تعیین‌کننده نباشد نقش عمده‌ای دارد.

ملاحظه می‌شود که در تقسیم‌بندی بالا اگرچه ماجرا تقریباً در همه انواع داستان‌ها مشترک است، اما نمی‌توان بر مبنای ماجرا داستان‌های واقعی را تقسیم‌بندی کرد. در بسیاری از انواع داستان‌های بالا، ماجراها بسیار نزدیک به هم هستند، به گونه‌ای که به سختی می‌توان تفاوتی میان آن‌ها تمیز داد. از سوی دیگر، در برخی از داستان‌ها نوع شخصیت نیز مؤثر است. مثلاً در داستان‌های حیوانی، شخصیت غیرانسانی وجود دارد؛ یا در داستان‌های تاریخی، شخصیت باید شناخته شده باشد. در مواردی، نگرش نیز در داستان‌ها تفاوت ایجاد می‌کند، مانند داستان‌های فکاهی و طنزآمیز که در آن‌ها نوع نگرستن نویسنده به ماجرا با داستان‌های دیگر متفاوت است. نمودار زیر میزان تداخل و همپوشانی انواع داستان‌هایی را که بر طبق تقسیم‌بندی بالا دسته‌بندی می‌شوند نشان می‌دهد.

نمودار ۱. تقسیم‌بندی متعارف در داستانهای کودکان و نوجوانان

به این ترتیب مشاهده می‌شود که تقسیم‌بندی بالا نمی‌تواند تقسیم‌بندی دقیقی تلقی شود و باید به نوعی تقسیم‌بندی دیگر دست زد.

تقسیم‌بندی پیشنهادی برای داستان‌های واقعی

با توجه به آنچه که در بالا آمد تقسیم‌بندی دیگری در این نوشته پیشنهاد می‌شود. در این تقسیم‌بندی، نخست داستان‌ها بر مبنای شخصیت‌ها به دو گروه تقسیم می‌شوند: گروه اول داستان‌هایی که در آن‌ها، شخصیت اول، کودک یا نوجوان است. این گروه در واقع شامل تمام داستان‌هایی می‌شود که در بالا با نام «داستان‌هایی از صحنه‌های مختلف زندگی اطفال» معرفی شدند. گروه دوم، داستان‌هایی‌اند که شخصیت اول آن‌ها، غیر کودک یا نوجوان است. این شخصیت غیر کودک یا نوجوان، می‌تواند حیوان یا شخصیتی بزرگسال باشد. در این گروه دوم، شخصیت‌های غیر حیوانی را می‌توان در سه گروه داستان جای داد: داستان‌های حیوانی، داستان‌های تاریخی که در آن‌ها شخصیت‌های شناخته‌شده تاریخی و غیر کودک و نوجوان نقش بازی می‌کنند، و داستان‌های پلیسی. این سه گروه اخیر را می‌توان از نظر نگرش به دو گروه طنزآمیز و جدی تقسیم نمود.

گروه اول، یعنی گروهی را که دارای شخصیت‌های کودک یا نوجوان است می‌توان به دو گروه زمانی «گذشته» و «حال» تقسیم نمود. در گروه زمانی گذشته که در آن، شخصیت‌های تاریخی کودک یا نوجوان ایفای نقش می‌کنند باز هم نگرش‌های «طنزآمیز» و «جدی» را می‌توان برای تقسیم‌بندی مرحله بعد به کار برد. گروه زمانی «حال» را نیز می‌توان نخست به «نگرش طنزآمیز» که در آن، داستان‌های فکاهی و طنزآمیز قرار می‌گیرند، و «نگرش جدی» طبقه‌بندی نمود. در نگرش جدی گروه زمانی «حال»، دو گروه شخصیت می‌توان قرار داد: کودکان و/یا نوجوانان که شامل دو گروه کودکان و/یا نوجوانان معلول می‌شود و داستان‌های پلیسی، ماجراجویی و غیره‌ای که طبیعتاً شخصیت‌های اول آن، کودکان و/یا نوجوانان هستند. گروه شخصیتی دوم، تنها نوجوانان هستند که معمولاً داستان‌های عاشقانه را پدید می‌آورند.

گذشته (داستان‌های تاریخی مبتنی بر وقایع مهم گذشته) نگرش طنزآمیز نگرش جدی	شخصیت اول: کودک و نوجوان (زندگی کودکان و یا نوجوانان)	نگرش طنزآمیز (داستان‌های فکاهی و طنزآمیز) کودکان و / کودکان معلول	حالت نگرش جدی یا نوجوانان داستان‌های عاشقانه)	داستان‌های واقعی
نگرش طنزآمیز نگرش جدی	شخصیت اول: غیر کودک و نوجوان	داستان‌های حیوانی نگرش طنزآمیز نگرش جدی	داستان‌های تاریخی مبتنی بر شخصیت‌های شناخته‌شده تاریخی نگرش جدی	

داستان‌های پلیسی

نمودار 2. تقسیم‌بندی پیشنهادی برای داستان‌های کودکان و نوجوانان

در این جا لازم به ذکر است که این تقسیم‌بندی، اگرچه دقیق تر از تقسیم‌بندی پیشین به نظر می‌رسد، اما بنا به دلایلی که در بالا ذکر شد (یعنی ماهیت ادبیات و هنر و اصولاً علوم انسانی) نمی‌تواند بدون همپوشانی اندک باشد. مثلاً امکان دارد داستانی عاشقانه با نگرشی طنزآمیز بیان شود یا حتی داستانی پلیسی، ماجراجویی و غیره نیز نگرشی طنزآمیز داشته باشد. مسئله تفاوت میان زمان گذشته و حال نیز در این جا به جای خود باقی است. از چه زمانی به قبل، یک داستان در زمان حال رخ می‌دهد که بعد از آن زمان، آن را تاریخی بدانیم؟ و آیا امکان ندارد داستانی ماجراجویی، با نگرشی طنزآمیز یک عشق را نیز در درون خود بررسی نماید؟ اگر یک داستان عاشقانه طنزآمیز را نقطه‌ای در پیوستاری که یکی از دو سر آن عشق و سر دیگر آن، طنز است در نظر بگیریم، چگونه می‌توان تعیین کرد که این داستان به عنوان نقطه‌ای در این پیوستار، در کجای آن قرار دارد و از نقطه میانی، بیشتر به سوی انتهای طنز گرایش دارد یا انتهای عشق.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

آنچه که در بالا ارائه شد پیشنهاد جایگزینی تقسیم‌بندی نوینی به جای تقسیم‌بندی کنونی داستان‌های واقعی است که اکنون در درس «مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان» به کار می‌رود. این تقسیم‌بندی اگرچه به دلایلی که در بالا ذکر شد نمی‌تواند ماهیتاً تقسیم‌بندی دقیقی از نوع تقسیم‌بندی‌های مورد استفاده در علوم تجربی باشد، اما از تقسیم‌بندی کنونی دقیقتر است و مزایایی نیز دارد. یکی از مزایای این طبقه‌بندی نوین این است که در آن، گروه داستان‌هایی که دارای شخصیت اول کودک یا نوجوان هستند از دیگر گروه‌ها جدا می‌شوند. همسازی خواننده کودک و نوجوان با شخصیت اول داستان از نکاتی است که متخصصان آموزش و پرورش و ادبیات کودکان بر آن اتفاق نظر دارند. در کتاب «گذری در ادبیات کودکان» این همسازی در گروه‌های سنی متفاوت به صورت زیر بیان شده است: «[کودک در دوره قبل از دبستان] دوست دارد خودش قهرمان کتاب باشد. و یا قهرمان طوری باشد که یکی شدن با او دشوار نباشد... [نوجوان گروه‌های ده و یازده ساله] در جزئیات خلقی شخصیت‌های کتاب‌ها دقیق تر می‌شوند» (ایمن (آهی)، خمارلو (میرهادی) و دولت‌آبادی، 1352 ص. 37-34) دقت در جزئیات خلقی شخصیت‌های کتاب‌ها برای سنجش میزان همسازی شخصیتی خوانندگان با شخصیت‌های کتاب‌ها است. این‌ها نمونه‌هایی از همسازی هستند که در همه گروه‌های مطرح در درس «مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان» وجود دارند، اما محتوای آن‌ها در گروه‌های مختلف متفاوت است. تقسیم‌بندی داستان‌های واقعی به گروه «داستان‌هایی با شخصیت اول کودک یا نوجوان» و «شخصیت اول بزرگسال»، امکانات پرورشی فراوانی را در اختیار مربیان و کتابداران کودکان و نوجوانان قرار می‌دهد. همچنین، تقسیم‌بندی گروه داستان‌های واقعی که دارای شخصیت اول کودک یا نوجوان هستند به دو گروه «گذشته» و «حال»، احتمالاً می‌تواند میزان این همسازی را افزایش دهد. کودکان و بویژه نوجوانان خواننده که مفهوم زمان را بهتر درک کرده‌اند با قهرمان معاصر همسازی بیشتری

خواهند داشت.

افزون بر پیشنهاد تقسیم‌بندی نوین مطرح در بالا پیشنهادهای زیر نیز ارائه می‌شود:

1. بهتر است نهادهایی مانند «شورای کتاب کودک» یا «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» که تناسب کتاب را برای/ با گروه سنی مخاطب تعیین می‌کنند با همکاری «سازمان اسناد» و «کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران» در هنگام فهرستنویسی پیش از انتشار کتاب، گروه موضوعی کلی کتاب را نیز تعیین کنند. همان‌گونه که در بالا مشاهده شد برخی از کتاب‌ها می‌توانند همزمان به انواع مختلفی از داستان‌های واقعی تعلق داشته باشند و تشخیص متخصصان در این مورد که کتاب، بیشتر به کدام گروه تعلق دارد بسیار مهم است. بهتر است که متخصصان یا نهادهایی مانند «شورای کتاب کودک» یا «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» در این باره تصمیم بگیرند که مثلاً، یک داستان عاشقانه طنزآمیز در کجای پیوستار بین دو انتهای عشق و طنز قرار می‌گیرد و به عبارت دیگر آیا داستان، عاشقانه است یا طنزآمیز؟ این تقسیم‌بندی موضوعی می‌تواند در سیاهه‌های کتاب‌های مناسبی که از سوی «شورای کتاب کودک» و «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» منتشر می‌شوند نیز مورد اشاره قرار گیرد.

2. در صورتی که تقسیم‌بندی فوق پذیرفته شود پیشنهاد می‌شود برای هر یک از این انواع داستان‌ها، در صورتی که نام کنونی مناسب به نظر نمی‌رسد نام دیگری انتخاب شود تا بر مبنای همین نام‌های جدید نیز بهتر بتوان محتوای این داستان‌ها را تشخیص داد.

3. همچنین از رمزهایی همانند آنچه که برای نشان دادن گروه‌های سنی مخاطب استفاده می‌شود برای نشان دادن این تقسیم‌بندی‌های موضوعی استفاده گردد. این رمزها بهتر است در صفحات عنوان کتاب‌های کودکان و نوجوان درج شوند تا بتوان به سادگی درباره موضوع کتاب، تصمیم‌گیری نمود.

منابع

ایمن (آهی)، لیلی؛ خمارلو (میرهادی)، توران و دولت‌آبادی، مهدخت. **گذری در ادبیات کودکان**. تهران: شورای کتاب کودک، 1352.

حجازی (فراهانی)، بنفشه. **ادبیات کودکان و نوجوانان: ویژگی‌ها و جنبه‌ها**. تهران: روشنگران، 1374.